

İÇ MİMARLIK ALANINDA YAPILMIŞ DOKTORA / SANATTA YETERLİK TEZ ARAŞTIRMALARI ÜZERİNE BİR TARAMA ÇALIŞMASI

Adem VAROL

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Türkiye

edimvar@hotmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-7586-2911>

Eda BALABAN VAROL

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Türkiye

eddablbn@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-5040-9352>

ÖZ

Bu çalışmada, Türkiye’de iç mimarlık bilim alanlarında yapılan sanatta yeterlik ve doktora tez çalışmalarının incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç bağlamında, YÖK Ulusal Tez Merkezi’ndeki iç mimarlık bilim alanında yazılmış sanatta yeterlik ve doktora tez çalışmaları ilk aşamada ulaşım iznine, türüne, yıllarına, yazıldığı üniversite ve enstitülere göre dağılımı analiz edilmiştir. İkinci aşamada ise tez çalışmalarının içeriği (yöntem, veri toplama araçları ve çalışma konuları), tezlerin künye bilgilerine (tür, yıl, üniversite, enstitü) göre sınıflandırılarak değerlendirilmiştir. Çalışmanın yöntemi olarak betimsel tarama modeli seçilmiştir. Analiz sonucu elde edilen bulgular, iç mimarlık bilim alanının durumunu ve yönelimlerini açığa çıkarması bakımından önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: İç Mimarlık, Lisansüstü Eğitim, Doktora, Sanatta Yeterlik.

A SCREENING STUDY ABOUT DOCTORATE AND PROFICIENCY IN ARTS THESIS IN THE FIELD OF INTERIOR ARCHITECTURE

ABSTRACT

In this study, aimed to investigate the doctorate and proficiency in arts thesis which was done in the field of interior architecture in Turkey. First stage, in the context of this purpose, doctorate and proficiency in arts thesis in the field of interior architecture which accessible from YÖK National Thesis Center were analyzed according to permission status, the types, the years, the university and the institute. In the second stage, the content of the thesis studies (methods, data collection tools and subjects) were evaluated by classifying the according to the information of the thesis (type, year, university and institute). Descriptive survey model was chosen as the method of study. The findings obtained from the analysis are important in terms of revealing the status and trends of the field of interior architecture.

Keywords: Interior Architecture, Graduate Education, Doctorate, Proficiency in Art.

GİRİŞ

Doktora/Sanatta Yeterlik eğitimi, lisans ve yüksek lisans eğitimini başarıyla tamamlayan bireylerin başvuruda bulunabildikleri; ve amacı bilim insanı yetiştirmek olan lisansüstü bir eğitim programıdır. Bu nedenle bu yüksek eğitim programının tamamlanması için yazılan Doktora/Sanatta yeterlik tezleri, her disiplin için en önemli veri kaynakları olmaktadır. Bu tezlerde kullanılan araştırma yöntemleri, seçilen araştırma alan ve sınırları disipline ait literatürü zenginleştirmektedir. Hem özgün bir konunun detaylı araştırılması gerekliliği hem de seçilen alanda etkin bir öğretim üyesinin disipline katılması, doktora tezlerinin disiplinler üzerindeki etkisini açığa çıkarmaktadır. Başka bir ifadeyle araştırma

tezleri, her disiplinin genişleyen sınırlarını, dönemsel yönelimlerini, kullanılan yöntemlerini ve öğretim üyesi adayının uzmanlık alanlarını özetleyen bir çerçeve sunmaktadır. Bu bağlamda tasarım disiplinlerinde yazılmış tezler de, uzmanlık alanlarının içeriğine ve hatta farklı alanlara katkı sağlayan bilimsel çalışmalar olarak ön plana çıkmaktadır. Çünkü tasarım disiplini bilim ve sanat alanlarını kapsadığından, bu bilimsel çalışmalar multidisipliner çalışmalar olarak kabul edilmektedir. Bunchanan da (2016: 139 ve 161), tasarımın farklı disiplinlerle ilişkisine dikkat çekmekte, içeriğinin güzel sanatlardan doğa bilimlerine hatta son zamanlarda gösterdiği eğilim ile sosyal bilimlere kadar uzandığını belirtmektedir. Ona göre, tasarım disiplinleri hem felsefe hem de pratiği kapsayabilen bir esnekliğe sahiptir. Bu nedenle tasarım disiplinlerinde yürütülen tezlerin, *teknik-sanat-kuram* üçlemi içinde tasarımın teorisini-pratiğini- yöntemini içeren bir kapsama sahip olduğu söylenebilir. Yapılan bu çalışmada, tasarım alanlarının bu geniş içeriği iç mimarlık disiplini sınırında irdelenmektedir.

İçmimarlık disiplini, mekanı biçimlendiren tasarım ve uygulamaya dair teknik bilgiyi içerirken; aynı zamanda tasarım kavramı (concept), tasarım teorisi, mekânın tarihi ve estetiğini içeren kuramsal yapıyı da içeren çok yönlü bir alandır. Bu nedenle iç mimarlık alanında yapılmış tezleri konu ve yöntem bakımından değerlendirebilmek için, öncelikle bu tasarım alanının tanımını ve kapsamını bilmek önemlidir. Kaçar'a (1998:56) göre iç mimarlık; insanların gereksinimlerini karşılamak amacıyla belirlenmiş mekânları pratik, estetik ve sembolik işlev açılarından ele alan, insanların fiziksel ve ruhsal özellikleri ve eylemlerine uygun olarak tasarlayan bir uzmanlık alanıdır. Tasarım alanları arasında içmimarlığın sınırı ve yetkinlik alanı iç mekândır. Kaptan'a (2013:95) göre iç mekân, "insan üretimi olan ve dışarıyla olan ilişkisi belirli boşluklarla kurulan, kapalı bir varoluşun içinde yer alan boşlukların oluşturmuş olduğu özdeksel yapı" olarak tanımlanmaktadır. Kaptan iç mekân kavramının sınırlarının "tanımlanmış bir bireyin mülkiyetinde olan ya da geçici kullanım izni alınmış bir bina içindeki iç mekân olabileceği gibi, herhangi bir kara, hava ve deniz taşıtının da içi" olabileceğine dikkat çekmektedir. Bu tanım iç mimarlık disiplininin sadece konut ile sınırlı kalmadığını farklı taşıtların ya da yapıların içi de olabildiğini belirtmektedir. Meslek bağlamında "bir tasarım ve uygulama disiplini olan içmimarlığa göre mekân; temelde bir üründür, tüketilen, üretilen, tasarlanan üç boyutlu bir hacimdir. Atölye üretimi ve kitle üretim tekniklerinin bir arada kullanılmasıyla oluşturulan bir örgütlenmedir" (Balaban, 2014:32).

Bir meslek alanını tanımlayan bu sınırlı tanımlar, bir anasanat /anabilim dalı olarak iç mimarlık disiplininin araştırma konusunu tanımlamak için yetersiz kalmaktadır. İçmimarlık disiplininin araştırma konusu olarak mekân, mesleki tanımları kapsamakla birlikte keskin sınırları olmayan, kentsel bir alandan mobilyanın tanımladığı bir alana kadar her ölçekte var olan, özdeksel ve tinsel her yönüyle araştırılan disiplin ötesi bir kavramdır. Yapılan bu çalışmada içmimarlığın geniş kapsamı göz önünde bulundurulduğundan, 2010 yılında 6 farklı iç mimarlık meslek ve eğitim¹ kuruluşunun hazırlamış olduğu "Interior Design Profession's Body of Knowledge" isimli çalışmada belirlenmiş alan sınıflarının çalışma sınırı olarak alınması uygun görülmüştür. Bu sınıflandırmada içmimarlığın tüm yaklaşımları 6 ana konu altında toplanmıştır (Şekil-1): İletişim, Tasarım Teorisi ve Süreci, Çevresel Gereksinimler, İç Mekan Konstrüksiyon- Yönetmelikler, Ürün ve Malzeme, Mesleki Pratik (2010:136-141).

¹ American Society of Interior Designers (ASID)- Council for Interior Design Accreditation (CIDA)- Interior Designers of Canada (IDC) - Interior Design Educators Council (IDEC) - International Interior Design Association (IIDA) - National Council for Interior Design Qualification (NCIDQ)

KATEGORI	İletişim	Tasarım Teorisi ve Süreç	İnsanın Çevre Gereksinimleri	İç mekan konstrüksiyon- kural-yönetmelikler	Ürün ve Malzeme	Mesleki Pratik
	Communication	Design Theory and Process	Human Environment Needs	Intr. Construction, Codes, and Regulations	Products and Materials	Professional Practice
BİLGİ ALANLARI	<ul style="list-style-type: none"> İletişim İnşaat Belgeleri Eleştirel dinleme Sunum Eskiz Gör.-Yazılı-Sözlü İletişim Teknikleri Yazılı Kontrat 	<ul style="list-style-type: none"> Akustik Tasarım İlkeleri Renk-Işık İlkeleri Renk Teorileri Yaratıcı Düşünce Kavram/Concept Tasarım Süreci Tasarım Teorisi Mevcut Yapıların Değerlendirilmesi Bulguya Dayalı Tasarım Tasarım çözümlerinde tarihsel örnekler (sanat ve mimarlık akımları) Doğal ve Yapay aydınlatma ilkeleri Termik tasarım ilkeleri Problem Çözme Mekan Planlaması Sürdürülebilirlik Yönlendirme 	<ul style="list-style-type: none"> Ticaret/ Aile Yapısı (Müşteri organizasyon Yapısı) Ekolojik, sosyo-ekonomik ve kültürel koşulları Küreselleşme İnsan Faktörü Aydınlatma/akustik/termal konfor/iç ortam hava kalitesi Kullanıcının sağlığı ve refahı Kullanım-sonrası değerlendirme Araştırma (Kullanıcılara anket ve görüşme) Çevre-İnsan davranışı etkileşimi Evrensel Tasarım 	<ul style="list-style-type: none"> Yapı İnşaatı Yapı Sistemi Yapıya dair hesaplamalar Yasalar/Standartlar/ Yönetmelikler/ Erişebilirlik/ Sürdürülebilirlik Kritik yol (İnşaat ve Montaj için sıralama-Tasarım aşamaları) İç Mekan Konstrüksiyonu etkileyen yasalar/kodlar/standartlar/yönergeler Can güvenliği Yönetmelik/ düzenlemeler Can güvenliği ve Yönetmeliklerin gerekliliklerini araştırmak 	<ul style="list-style-type: none"> Yapının malzemeleri ve kaplamaları Müşteri işleri (Özel üretim/ürün geliştirme ve üretim süreci) zemin, duvar ve tavan sistemleri Mobilya, tesisat, donanım ve kaplama malzemeleri Kurulum/Montaj Dağıtım ve inşaat sistemleriyle malzemenin arayüzü:Bina sistem ve inşaatın bütünleşmesi Performans kriteri Ürün ve sistemlerin seçimi ve uygulamasının iç mekan hava kalitesine etkisi 	<ul style="list-style-type: none"> Bütçe ve tahmini maliyet İş geliştirme Mesleki Pratik Danışmanlara danışmak (akustik, aydınlatma, elektrik, tesisat ve HVAC danışmanları; emlak uzmanlar vb.) İç mimarlığın modern topluma katkıları Kabul edilmiş ve etik standartlar Finansal Yönetim Kontratın yasal yönleri Mesleğin yasal olarak tanınması Yükümlülükler Disiplinlerarası işbirliği Ofis düzenlemeleri ve prosedürleri Mesleki Gelişim Proje Yönetimi

Şekil 1. İçmimarlık disiplininin çalışma alanları (“Interior Design Profession’s Body of Knowledge” kaynaktan çevrilip şablonlaştırılmıştır).

Yapılan bu araştırma, iç mimarlık disiplininde yazılmış tezlerin konularını Şekil 1.’de yer alan kategorilere göre sınıflandırmayı; ayrıca bu tezlerde kullanılan yöntemleri ve veri toplama tekniklerini tespit etmeyi amaçlamaktadır. Bu tespit ile iç mimarlık alanlarının durumu, yönelimi ve gelişimi bilimsel yaklaşımla açığa çıkarılmaktadır. Yapılan çalışmanın önem derecesini görebilmek için bir literatür araştırması yapılmış; konu ile ilişkili yapılan çalışmalar irdelenmiştir. Bu literatür araştırmasının sonuçlarına göre, lisansüstü tez araştırmalarının içerik bakımından analiz edildiği çalışmaların daha çok sanat ve tasarım alanları dışındaki disiplinler tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. Ancak az sayıda olsa da, sanat ve tasarım alanlarındaki lisansüstü tez araştırmalarının içerik analizine yönelik çalışmaların varlığından bahsetmek mümkündür. Bu çalışmalardan biri olan Gültekin ve Gültekin (2018)’in yaptığı araştırmada, grafik tasarım alanına yönelik tezlerin karşılaştırmalı sayısal analizleri yapılmaktadır. Bu analizlerde; tezlerin yayımlandıkları ülke, dil, yıl ve tez türlerini incelemektedir (Gültekin ve Gültekin, 2018). Bir diğer çalışma olan Anay vd. (2018)’nin mimarlık alanındaki araştırmasında ise, 1995-2014 yılları arasında yayımlanmış doktora tezleri; konu, içerik, malzeme, yöntem, kaynaklar ve alan dışı ilişkileri çerçevesinde değerlendirilmektedir (Anay, Özten, Anay ve Acar, 2018). Araştırma kapsamında irdelenen iç mimarlık alanında ise, lisansüstü tezlerin incelendiği araştırmaların daha genel bir çerçevede kaldığı; tezlerin yöntemlerinin, veri toplama araçlarının ve konularının birlikte değerlendirildiği detaylı bir çalışmanın yapılmamış olduğu görülmektedir. Örneğin; Onay vd. (2015)’nin yaptığı araştırmanın bulguları, Türkiye’de İçmimarlık alanındaki 10 yıllık dönemde gerçekleşen lisansüstü tezlerin sadece araştırma konuları üzerinde yoğunlaşmaktadır (Onay, Özkan ve Özgan, 2015). İçmimarlık alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelendiği bir başka çalışmada ise, özellikle 4 farklı üniversitede (Hacettepe, Marmara, Mimar Sinan ve İhsan Doğramacı Bilkent Üniversiteleri) yapılan lisansüstü tezlerin anahtar kelime varlığı / sayısı ve başlıklarının diğer bulgular (üniversiteler, enstitüler, anabilim dalı, yayın yılı, yayın durumu ve program) ile birlikte analiz edildiği görülmektedir (Aydıntuğ, 2018).

Sanatta yeterlik/ doktora eğitiminde yapılan tez araştırmalarının başlangıç aşamasında alınan en önemli kararlar; araştırmanın yöntemi, veri toplama araçları ve araştırmanın konusu olmaktadır. Bu bağlamda iç mimarlık alanındaki doktora çalışmalarında çalışılmayan ya da az yer verilmiş olan konuların, yöntemlerin ve veri toplama araçlarının saptanması, gelecekteki çalışmalara rehber olması açısından büyük önem taşımaktadır. Bu tespiti yapabilmek için iç mimarlık alanındaki doktora tezlerinin detaylı analiz edildiği çalışmalara ihtiyaç vardır. Bu nedenle, diğer çalışmalardan farklı olarak yapılan bu çalışma, iç mimarlık alanında yapılmış doktora tezlerinin *künye bilgileri* (Yıl/ Tür/ Üniversite/ Enstitü) ve *içerik bilgilerini* (Konu /Araştırma Yöntemi/ Veri Toplama Taktikleri) birlikte analiz ederek ele alması açısından önem arz etmektedir.

YÖNTEM

Bu çalışmada, yöntem olarak tarama modeli kullanılmaktadır. “Tarama araştırmalarının amacı genellikle araştırma konusu ile ilgili var olan durumun fotoğrafını çekerek bir betimleme yapmaktır” (Büyüköztürk vd., 2013:177). Ayrıca bu model betimsel tarama özelliği göstermektedir. Türkiye’deki üniversitelerde yazılmış olan tüm lisansüstü tez çalışmaları Yükseköğretim Kurulu (YÖK)’nun Ulusal Tez Merkezi veritabanında arşivlenmekte ve bu arşiv internet üzerinden erişime açılmaktadır. Yapılan bu çalışmada analiz edilen tezlere Ulusal Tez Merkezi veritabanından ulaşılmaktadır. YÖK Ulusal Tez veritabanında, İçmimarî Tasarım Anabilim Dalı, İçmimarlık Anabilim Dalı, İçmimarlık Anasanat Dalı, İçmimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı ve İçmimarlık ve Çevre Tasarımı Anasanat Dalı bilim alanlarında yer alan sanatta yeterlik ve doktora tezleri ile araştırmanın kapsamı belirlenmektedir. Araştırma kapsamında ulaşılan sanatta yeterlik ve doktora tez çalışmalarının künyesinde bulunan *Yer Bilgisi* bölümünde, yukarıda sıralanan bilim dallarının yer alması çalışmanın bir diğer sınırlılığı olarak belirlenmektedir. Bu sınırın tanımlanmasında, Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi’i tarafından Ocak 2019 tarihine kadar yazılan tezlerin konu dağılımlarına dair saptadığı istatistik verileri göz önünde bulundurulmuştur (Url-1). Bu verilere bakıldığında *İçmimarî ve Dekorasyon* konu başlığı altında 91 doktora ve 97 sanatta yeterlik olmak üzere toplam 188 tezin yazıldığı görülmektedir. Ancak bu tezlerin yer bilgisi incelendiğinde 37 tezin İçmimarlık Anabilim Dalı altında yazılmadığı; Mimarlık Anabilim Dalı, Mobilya ve Dekorasyon Eğitimi Anabilim Dalı, Endüstri Ürünleri Tasarımı Anabilim Dalı gibi yakın disiplinler altında yazıldığı sonucuna varılmıştır. Bu tezlerin disiplinlerarası konu içeriği nedeniyle, konu bölümünde farklı disiplinlerin ismine de yer verilmiştir. Yapılan bu çalışmada bu tezler kapsam dışı bırakılacak; sadece İçmimarlık Anabilim Dalı’nda yazılmış 151 tez esas alınarak, izinli olan 114 tezin analizi yapılacaktır. YÖK Ulusal Tez Merkezi’nden tez künyelerine erişim tarihi 2019 Nisan’dır. Bu araştırmada, bu tarihten önce veritabanında yayınlanmış sanatta yeterlik ve doktora tez çalışmaları incelenmektedir.

Veriler toplanma aşamasında, *içmimar*, *içmimarî* ve *iç mimarlık* gibi anahtar kelimeler aracılığıyla YÖK’ün tanımladığı ‘İçmimarî ve Dekorasyon’ konu başlığı altında yer alan doktora ve sanatta yeterlik tez araştırmalarına ulaşılmıştır. Süreç içinde ilk olarak YÖK Ulusal Tez Merkezi’ndeki taramalar sonucu ulaşılan tezler (izinli ve izinsiz olmak üzere) *teze ulaşım izni*’ne göre sınıflandırılmıştır. Ulaşılan izinli tezlere ait bilgiler, tezin künye bilgileri ve içerik bilgileri olarak iki sınıf altında değerlendirilmiştir. Bu yaklaşımla tezin künye bilgileri; *teze ulaşım izni*, *tezin türü*, *tezin yılı*, *tezin yazıldığı üniversite ve tezin yazıldığı enstitü* olarak belirlenmiştir. Tezin içerik bilgileri ise; *araştırma yöntemi*, *araştırmadaki veri toplama araçları*, *araştırmada çalışılan alan/konu* şeklinde sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma bağlamında izinli olarak ulaşılabilen tezler künye bilgilerine göre (türlerine, yıllarına, yazıldığı üniversite ve enstitüye) analiz edilmiş; sonrasında ise tez içerik bilgilerinin, tezin künye bilgileri kapsamında tekrarlanma sıklıkları ve yüzdeleri hesaplanarak bir değerlendirme yapılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz yöntemine başvurulmuş, ortaya çıkan veriler yüzde ve sıklık kullanılarak, şekil ve tablolar üzerinden görselleştirilerek yorumlanmıştır. Seçilen verilerin analizi, kodlanması ve bulguları iki ayrı araştırmacı tarafından incelenmiş ve araştırmacılar arasında tutarlılık sağlanmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın veri toplama sürecinin ilk adımında, YÖK Ulusal Tez Merkezi'ndeki tezlerin toplamına ulaşılmıştır. Araştırmanın kapsamında verilen bilim alanlarının bütününe bakılmıştır. İzinli ve izinsiz birlikte toplam ulaşılabilir tez sayısı, bulgular bölümünün ilk kısmını oluşturmaktadır. Diğer bulguların analizleri ise *teze ulaşım izni* durumu izinli olanlar arasından seçilmiştir. Bulgular bölümü, *verilerin toplanması* bölümünde yer alan sınıflandırmalara göre başlıklandırılmıştır.

- İçmimarlık bilim alanlarında yapılan doktora ve sanatta yeterlik *tez araştırmalarının ulaşım iznine* göre bulguları

Tablo 1. İçmimarlık bilim alanlarında yapılan doktora ve sanatta yeterlik çalışmalarının ulaşım izinlerine ilişkin betimsel istatistik sonuçları

Teze Ulaşım İzni	Sıklık (s)	%
İzinli	114	75,49
İzinsiz	37	24,51
Toplam	151	100

Tablo 1'de görüldüğü gibi iç mimarlık bilim alanında yapılan tez araştırmalarının ulaşım izin durumu iki şekilde sınıflandırıldığı söylenebilir. Tarama sonucu ulaşılan toplam 151 tezin %75,49 gibi büyük bir oranının izinli tezler olduğu görülmektedir. İzinli olmayan tezlerin oranı ise %24,51 olarak tespit edilmektedir. Bu bağlamda bu araştırmada yapılan sonraki betimsel analizler, iç mimarlık bilim alanında yapılan bütün doktora ve sanatta yeterlik tez araştırmaları içerisindeki %75,49 oranındaki *izinli tezler* üzerinden yapılmaktadır.

- İçmimarlık bilim alanlarında yapılan doktora ve sanatta yeterlik *tez araştırmalarının türlerine* göre bulguları

Tablo 2. İçmimarlık bilim alanlarında yapılan doktora ve sanatta yeterlik çalışmalarının türlerine ilişkin betimsel istatistik sonuçları

Tez Türü	Sıklık (s)	%
Doktora	37	32,46
Sanatta Yeterlik	77	67,54
Toplam	114	100

*Toplam: 'Teze ulaşım izni' sınıflandırması içerisinde 'izinli' olan tez sayısı toplam 114 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 2'de iç mimarlık bilim alanlarında yapılan tezlerin doktora ve sanatta yeterlik olarak iki farklı türde yapıldığı görülmektedir. Tablo 2'deki tez türlerinin dağılımı incelendiğinde, izinli olan tezlerin %67,54 oranındaki bölümünün sanatta yeterlik programlarında yazıldığı anlaşılmaktadır. Doktora programlarında yapılan tez araştırmalarının ise, sanatta yeterlik programlarından az olarak, %32,46 oranında kaldığı görülmektedir.

- İçmimarlık bilim alanlarında yapılan doktora ve sanatta yeterlik *tez araştırmalarının yıllara göre* bulguları

Tablo 3. İçmimarlık bilim alanlarında yapılan doktora ve sanatta yeterlik çalışmalarının yıllarına ilişkin betimsel istatistik sonuçları

Tez Yılı	Sıklık (s)	%
1996-1997-1998	4	3,53
1999-2000-	2	1,75

2001		
2002-2003- 2004	8	7,01
2005-2006- 2007	18	15,79
2008-2009- 2010	18	15,79
2011-2012- 2013	27	23,68
2014-2015- 2016	24	21,05
2017-2018- 2019	13	11,40
Toplam	114	100

*Toplam: ‘Teze ulaşım izni’ sınıflandırması içerisinde ‘izinli’ olan tez sayısı toplam 114 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 3’de verilen bilgiler, iç mimarlık bilim alanlarında yapılan doktora ve sanatta yeterlik tez araştırmalarından izinli olanların 3’er yıllık dönemler şeklinde, yıllara göre sıklık ve yüzdeler bilgilerini vermektedir. Tabloda görüldüğü üzere, iç mimarlık bilim alanlarında yazılmış doktora ve sanatta yeterlik tez araştırmalarından izinli olan ilk teze 1996 yılında ulaşılmaktadır. Verilen değerler, yapılan çalışmaların %23,68 oranıyla en çok 2011-2013 yıllarını kapsayan dönemde ortaya çıktığını göstermektedir. 2014-2016 dönemini kapsayan yıllar ise, %21,05 oranı ile en çok çalışma yapılan yıllar arasında yer almaktadır. En az yayınlanan izinli tez sayısı ise, %1,75 gibi çok düşük bir oranla 1999-2001 yıllarıdır. 1996-1998, 1999-2001 ve 2002-2004 dönemlerini kapsayan 9 yılda yayınlanan tezlerin toplam oranı ile son dönemi (2017-2019) kapsayan 3 yılda yayınlanan tezlerin oranı birbirine yakın olduğu anlaşılmaktadır. Yapılan bu araştırmadaki verilere 2019 Nisan ayında ulaşılmıştır. Bu nedenle yapılan çalışmada 2019 Nisan öncesi yayınlanan tezlerin analizi yapılmaktadır.

- İçmimarlık bilim alanlarında yapılan doktora ve sanatta yeterlik tez araştırmalarının üniversitelere göre bulguları

Tablo 4. İçmimarlık bilim alanlarında yapılan doktora ve sanatta yeterlik çalışmalarının üniversitelere ilişkin betimsel istatistik sonuçları

Tezin Yazıldığı Üniversite	Sıklık (s)	%
Hacettepe	29	25,44
İhsan Doğramacı Bilkent	18	15,79
Mimar Sinan	56	49,12
Marmara	6	5,26
Anadolu	5	4,39
Toplam	114	100

*Toplam: ‘Teze ulaşım izni’ sınıflandırması içerisinde ‘izinli’ olan tez sayısı toplam 114 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 4’deki verilerden, Türkiye’de iç mimarlık bilim alanlarında yapılmış doktora ve sanatta yeterlik tez çalışmalarının 5 farklı üniversitede gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Bu üniversitelerden 1 tanesinin vakıf üniversitesi, diğer 4’ünün ise devlet üniversitesi olduğu görülmektedir. İçmimarlık bilim dallarında doktora ve sanatta yeterlik programlarında en fazla tezin yazıldığı üniversitenin %49,12 oranı ile Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi olduğu saptanmaktadır. Süreç içinde bu programlarda yazılmış izinli olan tezlerin yarısına yakını bu üniversitede yapıldığı anlaşılmaktadır. En

az doktora ve sanatta yeterlik tez çalışması ise, %4,39 oranıyla Anadolu Üniversitesi'nde yapıldığı sonucuna ulaşılmaktadır.

- İçmimarlık bilim alanlarında yapılan doktora ve sanatta yeterlik *tez araştırmalarının enstitülere göre bulguları*

Tablo 5. İçmimarlık bilim alanlarında yapılan doktora ve sanatta yeterlik çalışmalarının enstitülere ilişkin betimsel istatistik sonuçları

Tezin Yazıldığı Enstitü	Sıklık (s)	%
Sosyal Bilimler	25	21,93
Güzel Sanatlar	25	21,93
Fen Bilimler	56	49,12
Ekonomi ve Sosyal Bilimler	8	7,02
Toplam	114	100

*Toplam: 'Teze ulaşım izni' sınıflandırması içerisinde 'izinli' olan tez sayısı toplam 114 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 5'in gösterdiği verilere göre, Türkiye'deki iç mimarlık bilim dallarında yazılmış doktora ve sanatta yeterlik tez çalışmalarının tek bir enstitü adı altında gerçekleşmediği ve 4 farklı enstitünün var olduğu saptanmaktadır. Bu enstitüler içerisinde yapılmış tez çalışmaları en çok %49,12 ile Fen Bilimleri Enstitüsü'nde gerçekleştiği görülmektedir. Ekonomi ve Sosyal Bilimler ise %7,02 oranı ile en az tezin yapıldığı enstitü olarak tespit edilmektedir.

- İçmimarlık bilim alanlarında yapılan doktora ve sanatta yeterlik *tez araştırma yöntemlerinin tezlerin künye bilgilerine göre bulguları*

Tablo 6. İçmimarlık bilim alanlarında yapılan doktora ve sanatta yeterlik çalışmalarındaki künye bilgilerinin tez araştırma yöntemlerine ilişkin betimsel istatistik sonuçları

		Nitel	Nicel	Karma
1996	S	1	3	0
1998	%	%1,31	%9,67	%0
1999	S	1	1	0
2001	%	%1,31	%3,22	%0
2002	S	7	1	0
2004	%	%9,21	%3,22	%0
2005	S	13	5	0
2007	%	%17,11	%16,13	%0
2008	S	13	3	2
2010	%	%17,11	%9,67	%28,57
2011	S	19	6	2
2013	%	%25	%19,35	%28,57
2014	S	13	10	1
2016	%	%17,11	%32,29	%14,29
2017	S	9	2	2
2019	%	%11,84	%6,45	%28,57
Toplam	114	76	31	7
	%100	%100	%100	%100
Sanatta Yeterlik	S	57	14	6
	%	%75	%45,16	%85,71

Doktora	S	19	17	1
	%	%25	%54,84	%14,29
Toplam	114	76	31	7
	%100	%100	%100	%100
Hacettepe	S	19	7	3
	%	%25	%22,58	%42,85
Bilkent	S	5	12	1
	%	%6,57	%38,73	%14,29
Mimar Sinan	S	45	8	3
	%	%59,23	%25,80	%42,85
Marmara	S	5	1	0
	%	%6,57	%3,22	%0
Anadolu	S	2	3	0
	%	%2,63	%9,67	%0
Toplam	114	76	31	7
	%100	%100	%100	%100
Sosyal Bil.	S	16	7	2
	%	%21,04	%22,58	%28,57
Güzel Sanatlar	S	11	12	2
	%	%14,47	%38,73	%28,57
Fen Bil.	S	45	8	3
	%	%59,23	%25,80	%42,85
Ekonomi ve Sosyal Bil.	S	4	4	0
	%	%5,26	%12,89	%0
Toplam	114	76	31	7
	%100	%100	%100	%100

*Toplam: 'Teze ulaşım izni' sınıflandırması içerisinde 'izinli' olan tez sayısı toplam 114 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 6'da saptanan verilere göre, yapılan çalışmalarda tercih edilen araştırma yöntemlerinin 76'sının (%66,67) nitel yöntemler, 31'inin (%27,19) nicel yöntemler, 7'sinin ise (%6,14) nitel ve nicel yöntemleri aynı anda içeren karma yöntem olduğu görülmektedir. Bu yöntemlerin yıllara göre dağılımına bakıldığında karma yöntemin 2008 yılına kadar hiçbir çalışmada tercih edilmediği anlaşılmaktadır. Nitel yöntemin en fazla tercih edildiği dönem 19 tez (%25) ile 2011-2013 yılları arasında; nicel yöntemin ise en fazla 10 tez (%32,29) ile 2014-2016 yılları olduğu saptanmaktadır. Araştırma türlerine göre bakıldığında, nitel yöntemlerin %75 oranı ile daha çok sanatta yeterlik tez çalışmalarında kullanıldığı; nicel yöntemlerin ise daha çok %54,84 gibi bir oranla doktora çalışmalarında tercih edildiği anlaşılmaktadır. Nitel ve nicel yöntemlerin bir arada tercih edildiği karma yöntemlerin büyük çoğunluğu %85,71 gibi bir oranla sanatta yeterlik çalışmalarında görülmektedir.

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, 45 tez (%59,23) ile nitel yöntemleri en çok tercih eden üniversite iken; nitel yöntemleri en az kullanan üniversite 2 tez (%2,63) ile Anadolu Üniversitesi'dir. Nicel yöntemleri en fazla kullanan üniversitelere bakıldığında, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi 12 tez (%38,73) ile ilk sırada yer almaktadır. Nicel yöntemleri en az tercih eden üniversite ise 1 tez (%3,22) ile Marmara Üniversitesi'dir. Anadolu Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi'nde bugüne kadar yapılan çalışmalarda karma yöntemin tercih edilmediği görülmektedir. İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi ve Anadolu Üniversitesi'nde yapılan çalışmalar özelinde bakıldığında, burada yapılan çalışmaların ağırlıklı olarak nicel yöntemi tercih ettiği anlaşılmaktadır.

Enstitülere bakıldığında; nitel yöntemler %59,23 gibi büyük bir oranla daha çok fen bilimleri enstitülerinde; nicel yöntemler daha çok %38,73 oranla güzel sanatlar enstitülerinde; karma yöntemler ise daha çok %42,85 oranla yine fen bilimleri enstitülerinde gerçekleştirildiği görülmektedir. Fen bilimleri enstitülerinde yazılan tezlerin toplamına bakıldığında ağırlık olarak nitel yöntemlerin tercih edildiği anlaşılmaktadır. Güzel sanatlar enstitülerinde yazılan tezlerin toplamına bakıldığında ise çalışmaların çoğunluğu nicel yöntemlerden oluştuğu görülmektedir.

- İçmimarlık bilim alanlarında yapılan doktora ve sanatta yeterlik tez araştırmalarındaki veri toplama araçlarının tezlerin künye bilgilerine göre bulguları

Tablo 7. İçmimarlık bilim alanlarında yapılan doktora ve sanatta yeterlik çalışmalarındaki künye bilgilerinin tez araştırmalarındaki veri toplama araçlarına ilişkin betimsel istatistik sonuçları

		Dök.	Anket	Deney	Gözle m	Anket +Den.	Görüş .	Anket + Göz.	Dok. +Gör üş.	Dök. +Gö z.
1996	S	1	1	1	0	0	0	0	0	0
1998	%	%1,78	%7,69	%9,09	%0	%0	%0	%0	%0	%0
1999	S	1	1	0	0	0	0	0	0	0
2001	%	%1,78	%7,69	%0	%0	%0	%0	%0	%0	%0
2002	S	3	1	0	4	0	0	0	0	0
2004	%	%5,35	%7,69	%0	%57,1 2	%0	%0	%0	%0	%0
2005	S	11	2	2	1	1	1	0	0	0
2007	%	%19,6 8	%15,3 8	%18,1 8	%14,2 8	%14,2 8	%25	%0	%0	%0
2008	S	12	1	0	1	2	0	2	0	0
2010	%	%21,4 2	%7,69	%0	%14,2 8	%28,5 7	%0	%50	%0	%0
2011	S	14	2	3	1	1	3	1	0	1
2013	%	%25	%15,3 8	%27,2 7	%14,2 8	%14,2 8	%75	%25	%0	%25
2014	S	9	4	4	0	2	0	0	2	2
2016	%	%16,0 7	%30,7 7	%36,3 6	%0	%28,5 7	%0	%0	%50	%50
2017	S	5	1	1	0	1	0	1	2	1
2019	%	%8,92	%7,69	%9,09	%0	%14,2 8	%0	%25	%50	%25
Toplam		110 %100	56 %100	13 %100	11 %100	7 %100	7 %100	4 %100	4 %100	4 %100
Sanatta Yeterlik	S %	42 %75	7 %53,8 5	3 %27,2 7	7 %100	4 %57,1 2	3 %75	4 %100	1 %25	3 %75
Doktora	S %	14 %25	6 %46,1 5	8 %72,7 3	0 %0	3 %42,8 8	1 %25	0 %0	3 %75	1 %25
Toplam		110 %100	56 %100	13 %100	11 %100	7 %100	7 %100	4 %100	4 %100	4 %100
Hacette pe	S %	9 %16,0 7	4 %30,7 7	3 %27,2 7	5 %71,4 3	1 %14,2 8	1 %25	2 %50	1 %25	2 %50

Bilkent	S	3	3	6	0	3	1	0	1	0
	%	%5,35	%23,08	%54,55	%0	%42,88	%25	%0	%25	%0
Mimar Sinan	S	39	6	1	2	1	1	2	2	1
	%	%69,66	%46,15	%9,09	%28,57	%14,28	%25	%50	%50	%25
Marmara	S	2	0	0	0	1	1	0	0	1
	%	%3,57	%0	%0	%0	%14,28	%25	%0	%0	%25
Anadolu	S	3	0	1	0	1	0	0	0	0
	%	%5,35	%0	%9,09	%0	%14,28	%0	%0	%0	%0
Toplam	110	56	13	11	7	7	4	4	4	4
	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100
Sosyal Bil.	S	9	3	2	5	2	2	1	0	0
	%	%16,07	%23,08	%18,18	%71,43	%28,57	%50	%25	%0	%0
Güzel Sanatlar	S	5	4	4	0	3	1	1	2	3
	%	%8,92	%30,77	%36,36	%0	%42,88	%25	%25	%50	%75
Fen Bil.	S	38	6	2	2	1	1	2	2	1
	%	%69,66	%46,15	%18,18	%28,57	%14,28	%25	%50	%50	%25
Ekonomi ve Sosyal Bil.	S	4	0	3	0	1	0	0	0	0
	%	%5,35	%0	%27,27	%0	%14,28	%0	%0	%0	%0
Toplam	110	56	13	11	7	7	4	4	4	4
	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100

*Toplam: İzinli ulaşılan 114 tez içerisindeki toplam 4 tez, veri toplama araçlarından her hangi birisi içerisinde sınıflandırılmadığından, Tablo.7’de bu 4 tez kapsam dışı bırakılarak, veriler 110 tez üzerinden analiz edilmiştir.

Tablo 7 incelendiğinde, çalışmada incelenen tezlerin yaklaşık yarısında (%49,12) nitel temelli veri toplama aracı olan dökümanların tercih edildiği görülmektedir. Bu veriler arasında en dikkat çekici nokta ise, dokümandan sonra en fazla tercih edilen veri toplama araçlarının nicel temelli veri toplama araçları olmasıdır. Nicel temelli veri toplama araçlarından olan anket ve/veya deneyin, çalışmada yer verilen toplam veri toplama araçları arasındaki oranı %27,19’ dur.

Tez çalışmalarındaki veri toplama araçlarının tez künye bilgilerine göre analiz edildiği Tablo 7’ ye göre, yıl bilgileri özelinde değerlendirme yapıldığında dökümanın en fazla kullanıldığı periyot 14 tez (%25) ile 2011-2013 yıllarıdır. Ayrıca dokümanın bütün periyot içerisinde en az bir defa da olsa tercih edildiği anlaşılmaktadır. Anket, deney ve anket ile deneyin birlikte kullanıldığı nicel veri toplama araçlarının sayısında günümüze yaklaştıkça artış olduğu görülmektedir. Nitel veri toplama araçlarından olan görüşme ise günümüze kadar sadece 2 farklı periyotta tercih edilmektedir. 2005-2007 yıllarını kapsayan periyotta 1 tezin (%25), 2011-2013 yıllarını kapsayan periyotta ise 3 tezin (%75) veri toplama araçlarından görüşme formunu tercih ettiği görülmektedir.

Veri toplama araçlarını, tez türlerine göre incelediğimizde dökümanın 42 tez (%75) ile büyük oranda sanatta yeterlik çalışmalarında kullanıldığı anlaşılmaktadır. Nicel veri toplama araçlarından anket ve anket ile deneyin birlikte kullanıldığı yöntemlerin sayı ve oran olarak her iki araştırma türünde de

birbirine yakın oldukları görülmektedir. Anketin doktora çalışmalarında kullanım oranı %46,15; anket ile deneyin birlikte kullanıldığı çalışmaların doktoradaki oranı ise %42,88' dir. Diğer bir nicel veri toplama aracı olan deneyin ise, %72,73 kullanım oranı ile diğer nicel araçlara oranla daha çok doktora çalışmalarında tercih edildiği anlaşılmaktadır. Nitel özellik taşıyan doküman ve görüşme formunun birlikte kullanıldığı çalışmalar ise %75 gibi büyük bir oranla daha çok doktora tezlerinde kullanılmaktadır. Yine nitel özellik taşıyan gözlem ve karma olarak görülen anket ile gözlemin birlikte kullanıldığı veri toplama araçlarının doktora çalışmalarında bugüne kadar hiç kullanılmadığı tespit edilmektedir.

Üniversitelere göre veri toplama araçları tercihlerine bakıldığında; dökümanı en fazla kullanan üniversite 39 tez (%69,66) ile Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi' dir. Diğer nitel araçlardan olan gözleminde ise, 5 tez (%71,43) ile Hacettepe Üniversitesi'nin önde olduğu tespit edilmektedir. Nicel özellik taşıyan anket formunda 6 tez (%46,15) ile Mimar Sinan Üniversitesi; deneyde 6 tez (%54,55) ve ayrıca anket ile deneyin birlikte kullanıldığı 3 tez (%42,88) ile İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi ilk sırada yer almaktadır. Bulgulardaki en çarpıcı bilgi ise; Hacettepe Üniversitesi ve Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde gerçekleşen tezlerde kullanılmayan ya da tercih dışı bırakılan hiçbir veri toplama aracının olmamasıdır. Bu iki kurumda da bütün veri toplama araçları en az bir kez tez çalışmalarında tercih edilmiştir denilebilir.

Veri toplama araçlarını enstitüler özelinde incelediğimizde; fen bilimleri enstitülerinde gerçekleşen 38 çalışmada (%69,66) dokümanın ve 6 çalışmada (%46,15) ise anketin daha çok tercih edildiği görülmektedir. Anket ile deneyin birlikte kullanıldığı nicel yöntemleri ise 3 tez (%42,88) ile en çok güzel sanatlar enstitülerinin kullandığı anlaşılmaktadır. Yine güzel sanatlar enstitülerine bakıldığında, günümüze kadar nitel özellik taşıyan gözlemin hiçbir çalışmada kullanılmadığı tespit edilmektedir.

- İçmimarlık bilim alanlarında yapılan doktora ve sanatta yeterlik tez araştırmalarındaki konuların tezlerin künye bilgilerine göre bulguları

Tablo 8. İçmimarlık bilim alanlarında yapılan doktora ve sanatta yeterlik çalışmalarındaki künye bilgilerinin tez araştırmalarındaki konulara ilişkin betimsel istatistik sonuçları

		Tasarım Teori ve Süreç	Çevresel Gereksinimler	Ürün ve Malzeme	Mesleki Pratik	İletişim	İç mekan Konstrüksiyon ve Yönetmelikler
1996	S	2	1	1	1	0	0
1998	%	%3,84	%2,85	%7,69	%8,33	%0	%0
1999	S	1	0	0	0	1	0
2001	%	%1,92	%0	%0	%0	%50	%0
2002	S	3	2	1	1	1	0
2004	%	%5,76	%5,71	%7,69	%8,33	%50	%0
2005	S	7	4	4	3	0	0
2007	%	%13,46	%11,42	%30,76	%25	%0	%0
2008	S	8	5	1	4	0	0
2010	%	%15,38	%14,28	%7,69	%33,34	%0	%0
2011	S	16	7	2	2	0	0
2013	%	%28,88	%20	%15,38	%16,67	%0	%0
2014	S	12	8	3	1	0	0
2016	%	%23,07	%22,87	%23,07	%8,33	%0	%0
2017	S	4	8	1	0	0	0
2019	%	%7,69	%22,87	%7,69	%0	%0	%0
Toplam	114	52	35	13	12	2	0
	%10	%100	%100	%100	%100	%100	%100

Submit Date: 12.07.2019, Acceptance Date: 27.11.2019, DOI NO: 10.7456/11001100/001

0							
Sanatta	S	36	20	10	9	2	0
Yeterlik	%	%71,12	%57,15	%76,93	%75	%100	%0
Doktora	S	16	15	3	3	0	0
	%	%28,88	%42,85	%23,07	%25	%0	%0
Toplam	114	52	35	13	12	2	0
	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100
Hacettepe	S	11	10	3	5	0	0
	%	%21,17	%28,57	%23,07	%41,67	%0	%0
Bilkent	S	8	6	1	3	0	0
	%	%15,38	%17,14	%7,69	%25	%0	%0
Mimar Sinan	S	26	18	7	3	2	0
	%	%50	%51,44	%53,86	%25	%100	%0
Marmara	S	3	1	1	1	0	0
	%	%5,76	%2,85	%7,69	%8,33	%0	%0
Anadolu	S	4	0	1	0	0	0
	%	%7,69	%0	%7,69	%0	%0	%0
Toplam	114	52	35	13	12	2	0
	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100
Sosyal Bil.	S	12	7	2	4	0	0
	%	%23,07	%20	%15,38	%33,33	%	%0
Güzel Sanatlar	S	9	7	4	5	0	0
	%	%17,32	%20	%30,76	%41,67	%	%0
Fen Bil.	S	26	18	7	3	2	0
	%	%50	%51,44	%53,86	%25	%100	%0
Ekonomi ve Sosyal Bil.	S	5	3	0	0	0	0
	%	%9,61	%8,56	%0	%0	%0	%0
Toplam	114	52	35	13	12	2	0
	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100

*Toplam: 'Teze ulaşım izni' sınıflandırması içerisinde 'izinli' olan tez sayısı toplam 114 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 8'deki bulgular iç mimarlık bilim alanlarının konularının 6 başlık altında incelendiğini göstermektedir. Bu tabloda yer alan bu bilim alanlarından *tasarım teorisi ve süreç* ile *çevresel gereksinimler* konularının birlikte toplam oranının yaklaşık olarak tüm çalışma konuları arasında %75'e denk gelen bir büyüklüğe sahip olduğu görülmektedir. Bu bulgulardan yola çıkarak, ülkemizde yapılan iç mimarlık bilim alanlarındaki doktora ve sanatta yeterlik tez çalışmalarının çoğunlukla bu iki konu başlığı altında çalışıldığı söylenebilir. Tablodaki en çarpıcı bulgu ise, iç mekan konstrüksiyon ve yönetmelikler konusunun günümüze kadar hiçbir tez araştırmasında kullanılmamış olmasıdır.

Tez konularını, yine tezlerin künye bilgilerine göre analiz edildiği Tablo 8'e göre, 2017-2019 yıllarını kapsayan periyoda kadar sayı ve oran olarak konulardan tasarım teori ve sürecin daha çok çalışıldığı görülmektedir. Son periyot olan 2017-2019 yıllarını kapsayan üç yıllık süreçte ise, çevresel gereksinimler 8 tez (%22,87) ile en fazla kullanılan konulardır. Tasarım teorisi ve süreç konuları 16 tez (%28,88) ile 2011-2013, ürün ve malzeme konuları 4 tez (%30,76) ile en çok 2005-2007, mesleki pratik 4 tez (%33,34) ile en çok 2008-2010 yıllarını kapsayan periyotlarda kullanılmaktadır. İletişim konuları 1999-2001 ve 2002-2004 yıllarını kapsayan periyotlar dışında hiçbir yıl işlenmemiştir.

Konuları, araştırma türleri üzerinden okumak gerekirse; tasarım teori ve süreç konusu 36 tez (%71,12) ile en çok sanatta yeterlik çalışmalarında kullanılmaktadır. Diğer konuların da, doktora çalışmalarına kıyasla, sayı ve oran olarak daha çok sanatta yeterlik çalışmalarında araştırıldığı görülmektedir. Doktora çalışmalarında iletişim konusu ile iç mekan konstrüksiyon ve yönetmelikler konusunun hiç işlenmediği anlaşılmaktadır.

Üniversitelerdeki konular dağılımına göz atıldığında; Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi tasarım teori ve süreç konularında 26 tez (%50), çevresel gereksinimler konularında 18 tez (%51,44), ürün ve malzeme konularında 7 tez (%53,86) ve iletişim konularında ise 2 tez (%100) ile bu sıralanan konuları en fazla çalışan üniversitedir. Mesleki pratik konusunda ise 5 tez (%41,67) ile en fazla çalışan kurum Hacettepe Üniversitesi'dir. Anadolu Üniversitesi'nde bugüne kadar çevresel gereksinimler, mesleki pratik, iletişim ile iç mekan konstrüksiyon ve yönetmelikler konularının hiç çalışılmadığı tespit edilmektedir. Hacettepe, Marmara ve İhsan Doğramacı Bilkent Üniversiteleri'nde ise günümüze kadar iletişim ve iç mekan konstrüksiyon ve yönetmelikler konularını çalışılmadığı anlaşılmaktadır. Veri toplama araçlarını enstitüler özelinde incelediğimizde; mesleki pratik konusu ile iç mekan konstrüksiyon ve yönetmelikler konusu dışındaki diğer konularda yapılan tezlerin sayı ve oran olarak çoğunluğu fen bilimleri enstitülerinde gerçekleşmektedir. Mesleki pratik konusunu en fazla çalışan ise 5 tez (%41,67) ile güzel sanatlar enstitüleridir. Buna ek olarak; iletişim konusunu fen bilimleri enstitüsü dışındaki hiçbir enstitü tezlerinde kullanılmadığı anlaşılmaktadır.

SONUÇ

İçmimarlık disiplini farklı alanları ve farklı yaklaşımları kapsayan zengin bir alandır. Bu nedenle iç mimarlık alanı içinde araştırma yapmak isteyen bir araştırmacı diğer disiplinlerden faydalanmak, nitel ve nicel yöntemlere aynı derecede hakim olmak durumundadır. Yapılan bu araştırmada iç mimarlık disiplininde yazılmış doktora/sanatta yeterlik tezlerinin yıllara ve üniversite/enstitülere göre dağılımı saptanmış; araştırmacıların seçtiği konu, kullandığı yöntem ve veri toplama tekniklerinin sıklıkları belirlenmiştir. Araştırma sürecinde, iç mimarlık disiplini altında yazılan tezlerin içerikleriyle ilgili analizler izinli tezler üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Türkiye'de iç mimarlık disiplininde, üniversitelerin tercihinin bağlı olarak hem sanatta yeterlik hem de doktora programı bulunmaktadır. Bu araştırmada yazılmış tezlerin %32,46'sı doktora programında yazılmışken; %64,54'ü sanatta yeterlik programı altında yazılmıştır. İçmimarlık disiplininde sanatta yeterlik ve doktora programları arasındaki bu ikilem tartışmalı bir konudur. Bu bağlamda en çok tezin yazıldığı ilk iki üniversite olan Hacettepe Üniversitesi 2016 yılında, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi ise 2010 yılında sanatta yeterlik programını doktora programına dönüştürmüştür. Bu nedenle gelecek yıllarda doktora tezlerinin bu oranı kapatılabileceği olasılığına dikkat çekmek gerekir.

İzinli tez sayılarının yıl bazında yoğunluklarını değerlendirebilmek için, 3'er yıllık bir sınıflandırma yapılmıştır. Yıl bazında istikrarlı bir artış olmasa da sürecin geneline bakıldığında, 2018 yılına doğru gelindikçe tez sayısında bir artış olduğu dikkat çekmektedir. Bu süreç içinde iç mimarlık disiplininde yazılmış doktora/sanatta yeterlik tezleri toplam 5 üniversitede tamamlanmıştır. Bu üniversiteler ikisi Ankara'da, diğer ikisi İstanbul ve biri Eskişehir olmak üzere üç büyükşehirde yer almaktadır. Ancak Yüksek Öğretim Kurumu Program Atlasının verilerine bakıldığında, iç mimarlık alanında 15 farklı şehirde toplam 58 *İç Mimarlık- İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı* lisans programının öğrenci aldığı görülmektedir (Url-2). Bu durum, iç mimarlık bilim alanlarında açılacak lisans-lisansüstü eğitim programı ve burada yer alacak akademisyen sayısında artışın olabileceğini göstermektedir.

Araştırmada ulaşılan bir diğer bulgu, üniversitelerin kararına bağlı olarak tezlerin farklı enstitülerde yazıldığı tespittir. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nin en çok tez yazıldığı üniversite olması ve içmimarlığın bu üniversitede Fen Bilimleri Enstitüsü'nde yer alması nedeniyle, %49,12 oranıyla en çok tez Fen Bilimleri Enstitüsü'nde yazılmıştır. Diğer üniversitelerden farklı olarak Bilkent Üniversitesi'nde yazılan tezlerin Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Güzel Sanatlar Enstitüsü ve Sosyal Bilimler Enstitüsü olmak üzere üç farklı enstitü altında yazıldığı dikkat çekici bir durumdur.

Tezlerin dört farklı entitü altında yapılması, alanın mevcut durumunun açık bir şekilde tanımlanmasına engel olmaktadır. Çavuş ve Kaptan da (2019:83-84), yaptıkları bir çalışmada bu çelişkiye yer vermekte; tasarım alanlarının “ne fen, ne sosyal bilimler ne de güzel sanatlar alanlarıyla tam olarak uyuşmadığına” dikkat çekmektedir. Onlara göre bu sorunun çözümü, tasarım alanlarının ayrı bir enstitü altında tanımlanmasıdır. Bu şekilde tasarım alanlarının yer aldığı ayrı bir enstitünün kurulması, iç mimarlık alanındaki lisansüstü eğitimin tanımları ve sınırlılıkları hakkında ortak bir dilin sağlanmasına zemin oluşturacaktır. Bu ortak dil sanatta yetelik/ doktora programları ve anasanat/ anabilim dalları arasındaki ikilemi de ortadan kaldıracaktır.

İçmimarlık disiplininde yazılan doktora/sanatta yeterlik tezlerinde en çok nitel araştırma yöntemine başvurulduğu görülmektedir. Yıldırım ve Şimşek’e (2016:41) göre en genel yaklaşım ile nitel araştırma, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik” bir süreci tanımlamaktadır. Bu bağlamda, araştırma konusu insan ve insanın mekansal edimleri olan iç mimarlık disiplininde de nitel araştırmanın sıklıkla kullanıldığı söylenebilir. İzinli olan 114 tezin %27,19’nda nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nicel araştırmalar, “en basit anlamda nicel verilerin toplanmasını ve analizini gerektiren çalışmalardır. Değişkenler arasındaki ilişkiler kanıtlanmaya çalışılır. Araştırmacının genelleme yapmak, tahminlerde bulunmak ve nedensellik ilişkisini açıklamak gibi amaçları vardır” (Büyükoztürk vd., 2013:12). İçmimarlık disiplininde nicel yöntem, mekan-insan etkileşiminde değişmeyen kriterlerin belirlenmesinde, tasarım süreç ve eğitiminde yeni verilerin üretilmesinde, ürün ve malzemenin özelliklerinin saptanmasında ve bu örnekler gibi nicel veriye dayalı araştırmalarda tercih edilmektedir. İçmimarlık alanında yazılmış tezlerin geri kalan %6,14’nde ise karma yöntem başvurulmuştur. Karma yöntem nitel ve nicel yöntemlerin bir arada kullanıldığı araştırma türüdür. Bu kapsamda araştırmacılar da konuları farklı yönleriyle ele almak için nitel ve nicel veri toplama araçlarını bir arada kullanmış; elde ettiği verilerin analizini bütüncül bir yaklaşımla değerlendirmiştir. Bu yöntemler altında en çok nitel temelli veri toplama aracı olan doküman analizi tercih edilmiştir.

İlgili tezlerin araştırma konuları, 2010 yılında hazırlanan “Interior Design Profession’s Body of Knowledge” çalışmasında tanımlanan iç mimarlık alan sınıflarıyla sınırlandırılmıştır. Bu kapsamda yazılmış tezlere bakıldığında, iç mekana dair yapı sistemlerini, hesaplamaları, kural ve yönetmelikleri içeren *İç Mekan Konstrüksiyon- Yönetmelikler* alanında yazılmış bir teze rastlanmamıştır. Mesleki bağlamda kritik bir öneme sahip bu alanın henüz araştırılmamış olması alan açısından önemli bir bulgudur. Bu alanda yapılacak çalışmalar akademiye katkı sağlamasının yanı sıra, iç mimarlık meslek alanının tanınırlığına ve gelişimine de yardımcı olacaktır.

Çalışmada tez içerik bilgilerinin, tezin künye bilgileri kapsamında analizi yapılmış; konu ile ilgili genel bir çerçeve sunulmak istenmiştir. Kullanılan yöntemin tez künye bilgilerine göre dağılımının incelendiği tablo 6’da dikkat çeken en önemli bulgu, enstitülerin yöntemleri kullanım sıklıklarının araştırıldığı bölüm olmuştur. Bu verilere göre, nicel yöntem güzel sanatlar enstitülerinde en fazla kullanılırken; nitel araştırma yöntemi en çok fen bilimleri enstitüsünde tercih edilmiştir. Bu durum daha önce sözü edilen alan içindeki çelişkiyi kanıtlar niteliktedir. Bu karışıklığı ortaya koyan benzer bir bulgu, veri toplama araçlarının tez künye bilgilerine göre dağılımının irdelendiği tablo 7’de de gözlemlenmektedir. Fen bilimleri enstitüsünde, nicel araştırmalarda sıklıkla kullanılan deney en az tercih edilirken; nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan doküman aracı en çok başvuru alanı veri toplama aracı olmuştur. Tablo 7’de dikkate değer bir diğer bulgu; birden fazla veri toplama aracının 2005 tarihinden sonra kullanılmaya başlanmasıdır. Bu tarihten sonra yapılan bazı araştırmalarda araştırmacılar, konuları iki farklı araçla incelenmek istemiş; farklı yaklaşımları alan literatürüne kazandırmışlardır. Bulgular bölümünün son analizi olan tablo 8’de ise, araştırma konularının tez künye bilgileri kapsamındaki dağılımlarına yer verilmektedir. 6 konu altında yapılan bu sınıflandırmada, 5 konu hakkında tezin yazıldığı Mimar Sinan Üniversitesi en çok konunun çalışıldığı üniversiteken; 2 konu hakkında tezin yazıldığı Anadolu Üniversitesi en az konunun çalışıldığı üniversite olmaktadır. Bu konu dağılımı içinde en çok *tasarım teorisi ve süreç* ile *çevre gereksinimleri* konularında Mimar

Sinan Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi'nde tez yazılmıştır. Bu durum üniversitelerin yönelimlerini ve eğilimlerini ortaya koymaktadır.

Özetle, araştırmanın verileri, çoğunlukla nitel araştırmaların yapıldığını, doküman analizinin en çok kullanılan veri toplama aracı olduğunu göstermekte; tamamlanmış çalışmalarda mesleğin uygulama sürecini, iletişimi, yönetmelik ve hesaplamaları, proje yönetimini, mesleki gelişimi içeren mesleğe yönelik alanların çalışılmadığını ortaya koymaktadır. Araştırmada genel çerçevenin çizildiği ikinci aşamada, tez içerik bilgileri tez künye bilgisinde yer alan her bilgi için ayrı ayrı analiz edilmiş; yıl, tür, üniversite ve enstitülerde yapılan tezlerin içeriklerinin dağılımı ortaya çıkarılmıştır. Bu analizdeki bilgiler, kurumların ve öğrencilerin güncel durumu değerlendirmesine, ve gelecekte yapılması düşünülen doktora/sanatta yeterlik çalışmalarının içeriğinin belirlenmesine yardımcı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Anay, H., Özten, Ü., Anay, M. Ö. ve Acar, Y. (2018). “Türkiye’de Mimarlık/Mimari Tasarım Doktora Araştırmalarına Dair Bir İnceleme”, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 8(3), s. 488-501.
- Aydıntuğ, E. (2018). “Türkiye’deki Üniversitelerde 1989-2017 Yıllarında İç Mimarlık Ve Çevre Tasarımı Alanında Yapılan Tez Çalışmalarının Konu Ve İçerik Açısından İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı, Ankara.
- Balaban, E. (2014). “İç Mekanın İç Mekan Değişkenleri Bağlamında Tinsel İrdelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İç Mimarlık Ana Sanat Dalı, Eskişehir.
- Buchanan, R. (2006). “Tasarım Odaklı Düşünmede Belahlı Sorunlar”, Cogito Dergisi, 83, s. 139-165, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F., (2013). “Bilimsel Araştırma Yöntemleri (14. Baskı)”, Ankara: Pegem Yayınları.
- Çavuş, Ö. K. ve Kaptan, B. (2019). “Bilgi Türleri Bağlamında Tasarım Bilgisi ve Türkiye’de Akademik Alandaki Yeri”, Online Journal of Art and Design, 7(1), s. 67-85.
- Gültekin, E. ve Gültekin, G. S. (2018). “Grafik Tasarım Kavramına İlişkin Yapılan Tezlerin Karşılaştırmalı Analizi: YÖK Tez Merkezi Ve OATD Veritabanlarının Kıyaslanması”, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18 (4), s. 2091-2102.
- Interior Design Profession’s Body of Knowledge. (2010). https://www.academia.edu/6180628/Interior_Design_Profession_s_Body_of_Knowledge. Erişim Tarihi: 12.04.2019.
- Kaçar, T. (1998). “İç Mimarlık ve Ülkemizdeki Yeri”, Anadolu Üniversitesi Sanat Dergisi, 8, s. 55-63.
- Kaptan, B. B. (2013). “Kültür ve İç Mimarlık”, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Onay, N. S., Özkan, T. ve Özgan, S. Y. (2015). “Türkiye’de İç Mimarlık Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin Başlıca Araştırma Alanları Ve Konular Bağlamında İrdelenmesi”, İÇLEK I Ulusal İç Mimarlık Lisansüstü Eğitim Kongresi. Url: https://www.researchgate.net/publication/325131349_Turkiye'de_Ic_Mimarlik_Alaninda_Yapilan_Lisansustu_Tezlerin_Baslica_Arastirma_Alanlari_ve_Konular_Baglaminda_Irdelenmesi. Erişim Tarihi: 29.04.2019.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). “Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (10.Basım)”, Ankara: Seçkin Yayınları.
- URL-1: Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi Konu Dağılımlarına Dair İstatistik Verileri. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/IstatistikBilgileri?islem=3>. Erişim Tarihi: 29.04.2019.
- URL-2: Yüksek Öğretim Kurumu Program Atlası. <https://yokatlas.yok.gov.tr/>. Erişim Tarihi: 12.04.2019.
- URL-3: Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>. Erişim Tarihi: 12.04.2019.